

Novalis - O Hyacintovi a Růžence

(součást díla **Učedníci sajští**)

Před dávnými časy žil daleko na západě mladičký člověk. Byl velice dobrý, ale též nesmírně podivný. Neustále bez příčiny se trápil, vždy chodil samotný, sedl si stranou, když druzí si hráli a bavili se, a hověl podivnostem. Sluje a lesy byly jeho nejmiřejším pobytem a tu hovořil neustále se zvěř a ptáky, se stromy a skalami, ovšem, že ni slůvka rozumného, samé jen pošetilsti k popukání. Byl však stále nevrlý a vážný, přestože veverka, kočkodan, papoušek a hýl všemožně se snažili, aby ho vyráželi a přivedli na pravou cestu. Husa vyprávěla pohádky, potok mezitím drnkal baladu, velký, zavalitý kámen prováděl směšné kozelce, zezadu vlídně připlížila se k němu růže, proplétala se jeho kadeřemi, břečťan hladil mu starostlivé čelo. Leč nevrlost a vážnost byly zatvrzelé. Jeho rodiče velice se rmoutili, nevěděli, co si počítí. Byl zdravý a jedl, nikdy ho neurazili, ještě před několika roky radoval se a veselil jako málokdo; v čele při všech hrách, rád viděn všemi děvčaty. Byl překrásný, vyhlížel jako malovaný, tančil jako mileneček. Mezi dívkami byla jedna, rozkošné to, překrásné dítě; vyhlížela jako z vosku, vlasy jako zlaté hedvábí, třešňové rty, urostlá jako panenka, jako uhel vrané oči. Kdo ji spatřil, byl by nejraději zemřel, tak byla líbezná. Tehdy byla Růže, tak se jmenovala, srdečně nakloněna Hyacintovi, tak se jmenoval, a on měl ji k smrti rád. Ostatní děti o tom nevěděly. Fialka pověděla jim to nejdříve, kočičky jistě si toho všimly, neboť domy jejich rodičů stály u sebe. Stál-li Hyacint v noci u svého okna, a Růže u svého okna a kočičky běžely mimo na lov myší, tu viděly oba státi a smály se a chichotily začasté tak hlasitě, že oni to uslyšeli a rozzlobili se. Fialka sdělila to důvěrně jahodě, ta řekla to své přítelkyni srstce, která nepřestávala si tropiti úštěpky, když Hyacint přicházel; tak tedy dozvěděla se to celá zahrada a les, a vyšel-li si Hyacint, volalo to ze všech stran: Růžička je moje láska!

Hyacint se zlobil, a přece byl zas nucen zasmáti se srdečně, když připlížila se ještěřička, sedla si na vyhrátý kámen, šlehala ocáskem a zpívala:

Růžička, dítě dobré tak,
ztratila rázem vzácný zrak,
za matku Hyacinta má
a hned ho vroucně objímá;
když ale tváře všimne si,
považte, nic se nezděsí,
a jak by netušila nic,
jen líbá dál a líbá víc.

Ach! jak záhy pominula překrásná doba. Přišel muž z cizích krajů, který procestoval úžasně mnoho, měl dlouhý vous, hluboké oči, strašné obočí, podivný šat s mnohými záhyby a podivnými vetkanými obrázky. Usedl před domem, patřícím Hyacintovým rodičům; Hyacint byl nadmíru zvědavý a přisedl si k němu a přinesl mu chleba a vína. Tu rozhrnul cizinec bílý vous a vypravoval dlouho do noci a Hyacint se ani nehnul a neustále poslouchal. Pokud později se zvědělo, vyprávěl mnoho o cizích zemích, neznámých krajinách, o úžasně divuplných věcech a zůstal tu po tři dny a sestupoval s Hyacintem do hlubokých roklí. Růžička dosti se napoklínala starého čaroděje, neboť Hyacint byl všecek posedlý po jeho hovorech a o nic nedbal; sotva trochu pojedl. Konečně stařec odešel, leč zanechal Hyacintovi knížečku, již nikdo neuměl přečísti. Hyacint dal mu ještě plodů, chleba a vína, a daleký kus cesty ho doprovodil. A pak vrátil se zamyšlen a jal se žiti úplně nový život. Růžička byla opravdu k politování, neboť od té doby málo o ni dbal a dlel vždy o samotě. Tu stalo se, že jednou přišel domů, a byl jako znovuzrozen. Padl rodičům kolem krku a plakal. Musím pryč do ciziny, pravil; podivná stařena v lese mi vyprávěla, jak bych se jistě uzdravil; knihu hodila do ohně a nařídila mi, abych šel k vám a poprosil vás o požehnání. Možná, že vrátím se brzo, možná, že nevrátím se nikdy. Pozdravujte Růžičku. Byl bych s ní rád promluvil; nevím, jak mi je, pudí mne to odtud; chci-li vzpomínati zašlých časů, hned vmísí se do toho mocnější myšlenky, klid je ztracen, srdce a láska s ním, musím je jíti hledat. Rád bych vám řekl kam, sám nevím; tam, kde dlí Matka Věcí, zastřená panna. Po ní vzplála mysl má. Žijte blaze.

Vyrval se a odešel. Jeho rodiče naříkali a prolévali slzy, Růžička zavřela se do své komůrky a hořce plakala. Hyacint běžel, co mu nohy stačily, údolími a pustinami, přes hory a řeky do tajuplné země. Všude ptal se lidí a zvířat, skal i stromů, po svaté bohyni (Isidě). Někteří se smáli, někteří mlčeli, nikde se ničeho nedověděl. Z počátku ubíral se drsným divokým krajem, mlhy a mraky kladly se mu v cestu, bouřky byly neustále; pak ocitl se v nepřehledných písčitých pouštích, ve žhoucím prachu. Cestou postupně změnila se i jeho mysl; čas byl mu dlouhý, vnitřní neklid se ztišil, stal se mírnějším a mocný pud měnil se v něm pozvolna v tichou, ale pevnou náklonnost, v níž roztála celá jeho duše. Jako by mnohá léta byla za ním. Teď i krajina byla opět bohatší a rozmanitější, vzduch byl vlahý a modrý, cesta schůdnější; zelená houští lákala ho lahodnými stíny, ale on nerozuměl jejich řeči; ostatně nezdálo se, že by mluvila, a přece plnila i jeho srdce zelenými barvami a svěžestí a mírem. Stále výše rostla ona sladká touha v něm a stále širší a šťavnatější byly listy, stále hlasnější a veselejší ptáci a zvěř, balzamičtější plody, temnější nebe, teplejší vzduch a horoucnější láska; čas plynul stále rychleji, jak by se cítil blížek cíle. Jistého dne potkal křišťálový pramen a spoustu květin, které sestupovaly dolů do údolí mezi černými nebetyčnými sloupy. Vítaly ho vlídně známými slovy. Drazí krajané, pravil, kde naleznu posvátné sídlo Isidino? Tady někde nablízku asi jest a vy jste tu snad obeznámenější než já. I my jen procházíme tudy, odvětily květiny; rodina duchů je na cestách a my připravujeme jí cestu a příbytek; nicméně nedávno šly jsem krajinou, kde slyšely jsme vyslovovati jméno bohyně. Jen jdi nahoru směrem, odkud přicházíme, tu dovíš se již více. Květiny a pramen se usmívaly při těch slovech, nabídly mu čerstvého nápoje a šly dále. Hyacint uposlechl jejich rady, ptal se a ptal a konečně přišel k onomu dlouho hledanému sídlu, jež tajilo se v palmách a jiných vzácných rostlinách. Srdce mu bilo nekonečnou touhou a nejsladší úzkost jím prochvěla v tomto obydlí věčných ročních počasí. Usnul v líbezných nebeských vůních, neboť jen sen směl ho zavést do velesvatyně.

Podivuhodně vedl ho sem nekonečnými komnatami, plnými nejpodivnějších věcí za znění rozkošných zvuků a střídavých akordů. Vše připadalo mu tak známé, leč nikdy neviděné skvělosti; teď zmizel i poslední pozemský nádech, jako pohlcen vzduchem, a on stál před nebeskou pannou. Tu pozvedl lehký, zářící závoj a Růžička klesla mu v objetí. Daleká hudba opřádala tajemství milujícího shledání, výlevy touhy a vyloučila vše cizí z tohoto rozkošného místa. Hyacint žil pak ještě dlouhá léta s Růžičkou mezi radujícími se rodiči a soudruhy a nesčetná vnučata děkovala podivně stařeně za její radu a její oheň; neboť tenkrát měli lidé tolik dětí, kolik chtěli.